

Mimarlığın Özü: Ortak Zemin Arayışı

Emre Akbil*, Ceren Boğaç**, Pınar Uluçay**

*Mimarlar Odası

**Doğu Akdeniz Üniversitesi

Kayıp Zeminde Dönüşen Mimarlık

Zemini giderek belirsizleşen bir mimarlık pratiği için nasıl bir mimari özden bahsedebiliriz?

Yapılı çevre, iktidar ve sermayenin güdümünde şekillenmekte ve her geçen gün daha vahşi bir kentsel tüketim mekanizmasına entegre olmaktadır. Mimarlık eğitimi de, pratiğe ve piyasa taleplerine bağlı olduğu ölçüde, bu sisteme uyum sağlayacak bireyler yetiştirmekte, itaatkar, meşrulaştırıcı tasarımcılar mezun etmektedir. Ancak etik değerlerin ve sosyal kaygıların olmadığı bir mimarlık pratiği alanında, uçsuz bucaksız inşaatların olduğu; ancak tasarımın, özgünlüğün ve bağlamın sorgulanmadığı, metalaşan yapıları çevrede, salt itaatkârlık iş bulmanın garantisi değil. Yapsat kentlerin ortasında, mimarın ne adı var ne de işi. İşsizlik oranı en yüksek olan mesleklerden biri olması da bu yüzden. Mimarın görev tanımı da giderek daralıyor. Bütün yapının, mimarın sorumluluğunda olduğu, ilgili diğer disiplinleri yönlendirmesi gereken kişiyken, bugün şantiyede sadece bina kabuğu hakkında görüşü alınan, nesli tükenmeye yüz tutmuş bir meslek grubunun üyesi olarak kendini buluyor.

Tıpkı tıp alanında olduğu gibi, insan hayatını bire bir etkileyen, insan bedeni ve yaşamı üzerine etki eden mimarlık, kendi maddi zemininden kaydırılıp soyut ve akışkan bir zemine doğru çekilmektedir. Mimarlık madde ile olan ontolojik bağı koparılıp, sermayelere alan açan, güç katan, binayı, kenti ve kentliyi metalaştıran bir araca dönüştürülmektedir. Mimarlığın ve tasarımın yüzeylere hapsolmuşlüğü tam da bu yüzden. Mimarlığı malzemesinden, yapısallığından, üretiminden, içinden, dışından ayırıştırıp, sadece zarfına indirgeyen süreç işlemeye devam ediyor. Binayı saran kabuk ise giderek inceliyor ve kayboluyor. Kabuk bir görsel iletişim nesnesine dönüşüyor. Yapılı çevrede, kentlerde boşluklar kayboldukça mevcut yapı stoku yatırımcıların gözünde değerli hale geliyor (Scott, 2008). Mimarlar her geçen gün mevcut olanı devşirme ile uğraşiyor. Mesleğin giderek bu alanda

özelleşmiş mimarlara ihtiyaç duyacağı açıktır. Var olanı değerlendirme, mimarlık mesleğinin geleceğini belirleyecek bir unsur gibi duruyor. Bu sürdürülebilir bir kentsel gelişim için olumlu olsa da, mimarın mekan oluşturma rolünün kaybolmasındaki etkenlerden biri olduğu da açıktır. Böylece mimarlığın bir yüzey tasarımı etkinliğine indirgenmesinde üç ana unsurdan bahsetmek mümkündür:

1. Metalaşan mekanda, maddesellik yerine imgenin öne çıkışıyla, mekansal pratik yerine yüzey tasarımının öne çıkması; bina kabuğunun yatırımcıların veya erkin, iletişim araçlarına dönüşmesi.
2. Bu süreç paralel olarak, mekan üretiminin farklı alanlara bölünüp çoğalması; mimari üretimin sınırlarının giderek daralması ve iç mimarlık ile peyzaj alanları genişlerken, mimarlığın sadece bina kabuğunda söz hakkı bulması.
3. Mevcut yapı stokunun giderek artması ve kentlerde boş alanların az olması sebebi ile, mevcut yapıların yeniden kullanımı ve bina kabuğunun yeniden düzenlenmesini önemli kılması.

Yukarıda bahsi geçen unsurlar, mimarlığın özünü derinden etkileyen bir kurgunun gelişmekte olduğunu göstermektedir. Mimarlığın mekan ile olan problemi, yüzeyler problemi olarak yeniden tanımlanmakta ve mimarlık artık bir imge sorununa dönüşmektedir. Bu imge, sanatsal derinliği ve etkileşimi olan imgeden farklı olarak, tüketilen imgedir. Tüketim kültürünün doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan 'imaj' ise, topluma yeni bir şeyler sunuyormuş izlenimi veren imgeler ve mesajlarla doludur. O zaman mimarlar televizyonların reklam kuşaklarına, kentlerdeki reklam panolarına, gazete sayfalarına imgeler hazırlayan görsel sanatçılar mıdır? Bir yanda işlevsel gereksinimlere cevap verme kaygısı, öte yanda kurguladığı mekanlar bütünü ve yarattığı biçimle akılda kalma ve beğenilme arzusu ve tüketim toplumunun taleplerine karşın etik ve toplumsal değer yargıları, mimarı, imaj üreticisi olma ya da olmama

konusunda bir çatışmanın içine çekmektedir. Bu durumdan çıkarılacak sonuç, mimarlığın aslında toplumların/ iktidar gruplarının bir dayatması olarak ortaya çıktığı ve onların ihtiyaçlarına karşılık vermek amacı ile var olduğu gerçeğidir.

Piyasaların hareketlilik, akışkanlık ve artan bir devinime gereksinim duyduğu, şeylerin tümünü içeren, her şeyin piyasada bir değer bulduğu ve her geçen gün yeni bir şeyin bu piyasa sistemine dahil edildiği bir ortamda, mimarlık ve söylemleri de, akışkanlık, yüzeysellik, demateryalize edilmiş hareketlilikten payını alması doğaldır. Alejandro Zaera-Polo (2008) bina zarfını, kabuğunu veya yüzeyini mimarlığın yeni söylem alanı olarak plan ve kesitin yerini alacak şekilde kuramsallaştırırken, bu düzlemin aslında politik bir ajan olduğunu iddia eder. Zaera-Polo (2008) bunu bir gerçeklik olarak kabul ederken kentsel planlama kriterleri ve müşteri isteklerinin bina kitleleri ve şemasını çoğunlukla dikte ettiğini ve geri kalan birçok bina sisteminin uzmanlaşmış kişilerin kontrolünde olduğunu vurgularken bina zarfının, kabuğunun, mimarlığın kültürel bir nesne olarak değer kazanmasını sağladığını söyler. Greg Lynn (1993) mimarlığın yeni üretim ve tasarım biçimlerine vurgu yaparken bu yeni yöntemlerin ve yeni oluşan plastik türevi malzemelerin mimarlığın yüzey tasarımı olarak yeniden yorumlanabileceğini söyler. Yüzeylerin eğilmesi, bükülmesi ve kıvrılması ile üretilebileceğini söylerken biraz da Deleuze'ün (1993) barok ve Leibniz üzerine kaleme aldığı 'Fold' yani katlama veya kökeni 'pli' kitabına da üzeri kapalı referans verir.

Mekânı paketleyen, saran kompleks bir ambalaj tasarımı, tüketim toplumunun aracı olmayı kabul eden mimarlık, aslında kendi sonunu da hazırlamıyor mu?

Anlam Sorunu

Mimarlıkta, yüzeyin mekandan, strüktürden bağımsız oluşu, Rönesans'ta cephenin otonom gösterge aracı olarak kabulü ile kendini gösterir ve özgür cephe (free facade) fikri ile Modernite içinde farklı bir kurguya kavuşur. Bina cephesi her daim mekânın bilinç ile ilişkisini kurduğu yüzey olarak kurgulanmıştır. Cephe, binanın yüzü olarak algılanmış, kimi zaman konuşturulmaya çalışılmış, kimi zaman büyük politik bir projenin ortamını kurgulamış, kimi zaman da kültürel bir devrimin habercisi olarak ele alınmıştır. Ve işte cephe üzerinden mimarlık, kendini daha büyük olasılıklara açarken, bütün bu olasılıkların güdümünde bağımsızlığını ebediyen yitirmiş gibi görünmektedir. Mimarlık, kendini anıtsallık yolunda bir araç olarak biçimlendirmiş; ve tıp, mühendislikler ve hukuk gibi bağımsızlığını kazanmış otonom disiplinlerin parçası olamamıştır. Mimarlık daha fazla medya ve iletişim araçları gibi erk-bağımlı disiplinlerin parçası olagelmıştır. Burada yargılanan ne mimarlar, ne de mimarlıktır. Mimarlığın farkında olmadan sürüklendiği kaygan zemin, dünyanın tüm toplumlarının

üzerinde durduğu zeminle aynı kayganlıkta ve aynı yumuşaklıktadır. Her birey, her topluluk, kendine özgün yakınmalarını sürdürebilir; ancak temelde yakınmaların kaynağı 'tek'dir. Emtianın, tek değer yargısı olduğu bir düzlemde, yaşamı onurlu kılmak için oluşması gereken bütün diğer değer yargıları buharlaşıyor..

Değerler Bütünü

Mimarlık içinde bulunduğu çağı yorumlamalı, ethosunu yeniden kurgulamalı ve bu yeni kurgunun oluşumu için yeni bir değerler bütünü toplu, iktidar, ve yapı üretimindeki diğer aktörlerin ortaklaşa kullanımına sunmalıdır. Yapılı çevrenin üzerinde duracağı yeni bir ortak zemin oluşturulması ancak açık, belirgin ve okunabilir değerler sistemi ile mümkün olabilir. Değer yargılarının belirsizliği onların erk tarafından kolay manipüle edilmesine, yapılı çevrenin kurallarının eğilip bükülmesine neden olmaktadır. Ortak bir zemin olarak yapılı çevrenin değerlerinin açık ve belirgin olması, toplumsal katılım ve katkının da sağlanması için gereklidir. Piyasanın dikte ettiği indirgemeci, baştan çıkarmaya endeksli yüzeysel değerler yerine toplumsal bir mutabakat olarak kurgulanacak ortak bir zemine ihtiyaç vardır. Bu zemin kurgulanırken mimarlığın kendine özgü, subjektif alanı korunmakla birlikte bu alan değerler bütününe entegre olacak şekilde ve toplum çıkarını gözetecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır. Mimarlığı, salt ürün ve meta olarak değil toplumsal bir üretim sürecinin parçası olarak yeniden değerlendirmek gerekmektedir.

23 ayrı başlıkta özetlenen 'Yapının Değerbilimsel Çözümlemesi' çalışmasında Mustafa Pultar (2004), farklı aktörlerin yapı kültürüne nasıl katıldığını gösterirken, yapının çok boyutlu değerler sistemini de çözümlenmeye çalışır (bk. Tablo 1). Burada aktörler de, değer kategorileri de artırılabilir. Yapı üretimi daha karmaşık hale geldikçe, bu değerler bütünü'nün artarak süreceği beklenebilir. Ancak buradaki sorun, tüm bu değerler sisteminin tek bir düzleme indirgenmeye çalışılmasıdır: karlılık.

Yapılı çevrenin sağlıklı değerlendirilmesi için çok katmanlı ve çok aktörlü bir değerler sisteminin oluşması gerekmektedir. Bu değerlerin üst ölçekte uluslararası standartlar uyumlu olması ve alt ölçekte yerel değerler ile beslenmesi düşünülmelidir. Mimarlığın kendi yerini toplum içinde bulması ve üzerinde bulunduğu kaygan zemini iyileştirmesi ancak bu yeni ortak zemin ile mümkün olacaktır.

Mimarın Değişen Rolü

Mimarlığın özü, anıtsal ve metafizik mimarlığına atfedilse de, aslında değişen ve dönüşen toplumun günlük mekânı ile şekillenen öz bundan farklıdır. Mimarlık eğitimi bu değişken, çelişkiler ile dolu, neresinden tutarsanız, neresinden bakarsanız farklı görünen, farklı hissedilen bu öz ile ilgili yeni açılımlar, yeni yollar aramalıdır. Mimarlığı otonom ve bağımsız yapıardan

III. MİMARLIK VE EĞİTİM KURULTAYI

ibaretmiş gibi ele almak, büyük bir yanılsamadır. Kendi kontrolü dışında oradan oraya savrulan mimarlık disiplini, politika, sosyoloji, ekonomi gibi alanların arakesitinde topluma karşı sorumluluğunu ve rolünü yeniden tanımlamalıdır. Bu yeniden tanımlama süreci eğitim sistemi içinde yer bulmalıdır.

Mimarlık mesleğini meşru kılan kurumların, neo-liberal politikaların dayattığı iktisadi ve sosyal koşullardan ve bunun sonucunda ortaya çıkan yeni toplumsal ve kültürel düzenden kendilerini soyutlayarak, mimarlık eğitimini sürdürülebilir kılmaları mümkün değildir. 'İnanılmaz karmaşık ve çelişkili', 'çok katmanlı, çok boyutlu ve çok yönlü' gibi sıfatlarla tarif edilen (Oncu & Weyland, 2005) bu durumun öznesi haline getirilen mimarlık mesleğinin dönüşümü, yenilikçi, öğrenme ve öğrenci odaklı bir eğitim anlayışını benimsenmesi ile mümkün olabilir.

Bu durumun sonucu olarak mimarlık pratiğinde deneyimlediğimiz değişim, Gutman (1988) ve Salama (1995) gibi yazarlar tarafından da vurgulanmaktadır. Bu kaynaklara bakıldığında 21. yüzyılın mimari hizmet biçiminde ciddi değişimlere sahne olduğu anlaşılmaktadır. İlaveten ilerleyen teknoloji ve talep doğrultusunda yeni işlev ve organizasyon şemaları ortaya çıkmakta; bu durum ise yeni uzmanlık alanlarının tanımlanmasına neden olmaktadır. Bu amaçla piyasa, maliyet analizi ve denetimi yapabilecek, sanayide üretilecek ürünü tasarlayacak, bilgisayar uygulaması, araştırma ve müşteri ilişkilerinde yetkin uzmanlar talep etmektedir. Mimarlık ise alt meslek gruplarına bölündükçe rekabet artmakta, geleneksel mimarlık eğitiminden gelen mimarın kabiliyetleri yetersiz kalmaktadır.

Mühendislik veya sanat eğitiminin alanları ortaöğretim seviyesinde belirirken, mimarlık ve tasarım ancak kendi eğitim süreci içerisinde ele alınmakta ve yalnızlığını korumaktadır. Matematik, Fen ve Edebiyat gibi geleneksel alanlara ayrılmış eğitimin sorunlarından bir tanesi de, bütün bu alanların arakesitinde yer alan mekan bilgisi, temel tasarım ve kentlilik bilgisinin ya hiç olmaması ya da kısmen sanat eğitimi, kısmen de hayat bilgisi gibi derslerde kısıtlı olarak yer almasıdır. Tasarım bilimleri temel toplum eğitim biriminin parçası olmalıdır. Mimarlık eğitiminin bütüncül bir toplumsal eğitim politikası içinde söyleyecek sözü olmalıdır.

Mimarlık ve tasarım bilimleri bireyin oluşumunda etkin olarak rol almalıdır. Mimarlığın özü, mesleki bir öz değildir. İnsanın mekan ile kurduğu ontolojik bağ sonucu oluşan doğal ve değişken bir ethos, var olma biçimi, insanın doğasına dair bir özdür. Neoliberal politikalar sürecinde mekanın, kentlerin metalaşması sonucunda insanın mekan ile kurduğu doğal bağ koparılmıştır. Mimar, mekan ile kişi arasındaki ontolojik bağın sürekliliğini sağlamak ile sorumludur. Dolayısı ile Negri ve Hardt'ın (2000) sözünü ettiği yeni 'İmparatorluk'un

ürünü olan biyopolitikalar sonucu, mekanın ve bedeninin metalaşması önündeki temel direnç noktalarından bir tanesi mimarlık alanında oluşturulmalıdır. Mekan, Kent, Madde ve İnsan arasındaki ilişkilerin yeniden kurulması ve düzenlenmesi ihtiyacı vardır.

Pratiğe ve Eğitime Yönelik Öneriler

Mimarlık üzerinden toplumsal değerlerin sorgulanması mümkünse, mimarlık kültürü de sadece mimarın ve mimarlığın ürünü olarak algılanmamalıdır. Yukarıda bahsi geçen sorunsallar çerçevesinde, pratiğe ve eğitime yönelik öneriler, aşağıdaki başlıklar ekseninde ele alınabilir:

- Bireyin eğitimi
- Mimarlık eğitimi
- Toplumsal özgürleşme
- Mimarın rolü ile mimarlık politikaları
- Yapının değerbilimsel çözümlenmesi olarak ortak zemin

Bireyin ve toplumun eğitiminde tasarım, mekan, kentlilik bilincinin oluşması için ilk ve ortaöğretim müfredatlarının incelenip, tasarım eğitim alanının, sanat, edebiyat, fen, matematik gibi klasik eğitim alanları yanında yerini alması sağlanmalıdır. Bu çalışmalar, kamu idaresinin yanında, Mimarlar Odası, Eğitim Sendikaları ve eğitim ile ilgili diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte yürütülmelidir. Mimarlık ve çocuk programının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için bilimsel çalışmalar ile desteklenmelidir.

Yapılı çevrede ise üretim alanı, mevcut yapı stokuna doğru kaymaktadır. Mevcut yapıların yeniden işlevlendirilmesi, günün koşullarına ve yapılı çevrenin ortak değerlerine uyumlu hale gelmesi, mesleğin ve mimarlık eğitiminin önündeki temel sorunlardan biri olarak durmaktadır. Bu nedenden dolayı mimarlık mesleği, mevcut yapıları, yapılı çevrenin ve yapı üretim sürecinin temel ögesi olarak kabul etmelidir. Bu kabul mimarlık eğitiminde de ele alınmalı ve röleve, restitüsyon, restorasyon gibi tasarım problem ve araçlarının müfredatta daha etkin entegre edilmesi sağlanmalıdır.

Toplumsal özgürleşme, medya ve mimarlık alanları ile birlikte gerçekleşebilir. Medyanın ve mimarlığın etik sorumluluklarını yeniden keşfedip bulvar gazeteciliği ve bulvar mimarlığı yerine özgün ve özgür bir konuma yerleşmelidir. Özgür ve özgün mimarlık toplumundan soyutlanmış apolitik bir mimarlık değildir. Özgür ve özgün mekanın, kentin ve kentlinin oluşumu mimari üretimin toplumsal katılıma ve katkıya açılması ve toplumun da bu katkıyı koyabilecek mekânsal bilince kavuşması ile olabilir.

Mekan kültürü içkin ve belirsiz değer yargıları ile bulandırılıp, erkin güdümünde salt estetik veya salt karlılık kıstaslarına bağımlı kalmamalı. Yapısal çevrenin açık ve belirgin değerler sistemine ulaşması ve bu

değerler sisteminin de anlaşılır bir şekilde toplumun kabuledip çözümseyebileceği niteliğe kavuşması gerekir. Yapının değerbilimsel çözümlemesi çalışmalarının, yerel boyutta tespitinin yapılması ve tartışılması gerekmektedir. Bu değerbilimsel çözümler ortak bir zemin oluşturarak, toplumsal sivil mimarinin ve mekânsal kültürün gelişmesinde etkin rol oynamalıdır. Mimari yarışmalar, bu zeminin kurgulanmasında bir yöntem olarak belirlenebilir. Toplumsal sivil mimarinin ve mekânsal kültürün gelişmesi kamusal yapıların ve alanların yarışmalar ile elde edilmesi ile mümkündür.

Bu değerler sistemi içinde mimarın rolünün de net bir şekilde toplum çıkarları ve toplum sağlığını ön planda tutan kişi olarak kabul görmesi için çalışılmalıdır. Bunun için ülkesel mimarlık politikasının oluşması ve mimarlık yasası ile desteklenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Avuduk, A. (2103), Mimarın Adı Yok, TMMOB Mimarlar Odası'nın düzenlediği Mimarlık ve Eğitim Kurultayı VII, Eskişehir
- Berman, M. (1982), Katı Olan Herşey Buharlaşıyor (Modernite Deneyimi), İletişim yayınları, İstanbul
- Deleuze, G. (1993), The Fold (Pli), The Athlone Press, Great Britain
- Gutman R. (1998), Architectural Practice: A Critical View (Mimarlık Pratiği: Kritik Bir Bakış), Architectural Press, New York
- Leatherbarrow, D. & Mostafavi, M. (2005). Surface Architecture (Yüzey Mimarlığı), MIT Press, London.
- Lynn, G. (1998), Books By Architects: Greg Lynn: Folds, Bodies & Blobs, collected essays, La Lettre Volée, Brussels
- Negri, A & Hardt, M. (2000), Empire (İmparatorluk), Harvard University Press, London
- Öncül, A. & Weyland, P. (2005), Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, İletişim Yayınları, İstanbul
- Pultar, M. (2004), Yapının Değerbilimsel Bir Çözümlemesi, Ed. Şentürer, A. et al, Etik-Estetik, YEM Yayınları, İstanbul
- Salama, A. (1995), New Trends in Architectural Education : Designing the Design Studio (Mimarlık Eğitiminde Yeni Trendler: Tasarım Stüdyosunu Tasarlamak), Tailored Text and Unlimited Potential Publishing, Nort Carolina.
- Scott, F (2008), Altering Architecture (Mimarlığı Dönüştürmek), Routledge, London and New York
- Zaera-Polo, A. (2008), The Politics of Envelope (Bina Kabuğunun Politikası), Log 13/14, New York

III. MİMARLIK VE EĞİTİM KURULTAYI

Tablo 1. Yapının Değerbilimsel Bir Çözümlemesi,
Pultar (2004), s.89

	Yapı sahipleri	Yapısatıcılar	Finans örgütleri	sigortacılar	Mimarlar	Mühendisler	Yapımcılar	Malzemeciler	Kural koyucular	İşgücü	Kullanıcılar	İşletmeciler
Mekan işlevselliği	☐	☐			☒						☒	
Kullanıcılarla uyum					☐						☐	
Konfor	☐				☐	☒			☐		☒	☐
Güvenlik	☐			☒	☐		☐		☐	☐	☒	☐
Koruma	☐			☒	☐		☐		☐		☒	☐
Sağlamlık				☒		☒			☐		☐	
Dayanıklılık	☐					☒		☐			☐	☐
Yapılabilirlik	☒	☐	☒				☐					
Karlılık	☒	☒	☐				☒	☒		☐		
İşletme verimliliği	☒		☒								☐	
İnşa edilebilirlik	☐	☐				☐	☒	☐				
Çevresel sağlık									☒		☒	☒
Çevresel bağlamsallık					☒	☐					☐	
Kurumsal bağlamsallık	☐				☐						☐	
Toplumsal bağlamsallık	☐				☐				☐			
Mesleki bağlamsallık					☒	☒	☒		☐	☐		
Tarihsel bağlamsallık					☐				☐			
Kültürel bağlamsallık	☐				☐						☐	
Duyumsallık		☐			☒						☐	
Duygusalık	☐				☐						☐	
Uyarıcılık					☐							
Yenilik	☐				☒						☐	
Ustalık					☒	☐					☐	☐